

ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER ETİK KURULU YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1-(1) Bu yönerge; Adiyaman Üniversitesi'ne bağlı Sosyal ve Beşerî Bilimler alanındaki fakülte, enstitü ve merkezlerde yürütülen veya üniversite öğrenci ve mensuplarının bu birimler dışında yürütecekleri ve insanlardan veri toplanacak olan araştırma, çalışma, yayın ve uygulamalarda uyulması gereken bilim ve yayın etiği normlarını ve bu normların etik kurallar ve etik ilkeler çerçevesinde incelemesini yapan Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun görev, yetki, sorumluluk, çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

Madde 2 – (1) Bu yönerge;

- a) Kurul'un amaçlarını, işleyişini, Kurul'a başvuru ve Kurul'un değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgileri,
- b) Adiyaman Üniversitesi mensuplarının veya Üniversite dışından araştırmacıların, her türlü bilimsel araştırmaya konu olan insanlarla veya insanlar üzerinde yapacakları deney, inceleme, alan çalışmalarının; temel sağlık, güvenlik, insan hakları, hukuk ilkeleri ve evrensel etik ilkeler açısından değerlendirilmesine ilişkin süreç ve ilkeleri,
- c) Mevzuat hükümleri uyarınca yapılan her tür anket, gözlem ve insanlar üzerinde yapılacak deneysel ve yarı deneysel çalışmalar, arşiv çalışmaları, bilgisayar ortamında test, mülakat, ses/video kaydı ile toplanacak olan verilerin kullanılacağı bilimsel araştırma ve çalışmalar ile

gerçekleştirilen bilimsel etkinlikler, desteklenen veya yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,

d) Lisans ve lisansüstü eğitim sırasında yapılan tez ve bilimsel yayınlar ile yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,

e) Adıyaman Üniversitesi mensuplarınca yurtiçinde ve yurtdışında her çeşit basın, görsel ve işitsel yayın organlarında yayımlanan ya da yayımlanmak üzere gönderilmiş olan bütün yayınlara ilişkin yayın etiği konularını kapsar.

Dayanak

Madde 3 –(1) Bu yönerge, 2547 Sayılı Kanun'un 14., 42. ve 65. maddelerine dayanılarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi ile bilim etiğine ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat hükümlerine bağlı kalınarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 – (1) Bu yönergede geçen;

a) **Üniversite;** Adıyaman Üniversitesi'ni,

b) **Rektörlük;** Adıyaman Üniversitesi Rektörlüğü'nü,

c) **Rektör;** Adıyaman Üniversitesi Rektörü'nü,

d) **Senato;** Adıyaman Üniversitesi Senatosu'nu

e) **ADYÜ Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu;** Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nu,

f) **Başkan;** Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkanı'nı,

g) **Başkan Yardımcısı;** Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkan Yardımcısı'nı,

h) **Üye;** Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Üyesi'ni,

i) **Hakem;** Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu tarafından seçilmiş olan, kendisine gönderilen araştırma başvurusunu etik açıdan değerlendirmekle yükümlü öğretim üyesini,

j) **Raportör;** Kurul'a yapılan başvuruların konusuna göre varsa Kurul Üyeleri arasından, yoksa dışarıdan o konuda uzman olan kişiler içerisinde Başkan tarafından atanan ve toplantılarda söz konusu başvuru ile ilgili kurulu bilgilendiren üyeyi,

k) Sekreteryâ; Başkan tarafından görevlendirilen ve tüm yazışma ve koordinasyondan sorumlu olan kişiyi,

l) Sorumlu Araştırmacı; Başvurusu yapılan araştırmanın etik, bilimsel, teknik, idari, mali ve hukuki her türlü sorumluluğunu taşıyan araştırmacıyı,

m) Danışman; Bir araştırmanın bilimsel sorumluluğunda payı olan öğretim elemanını,

n) Araştırma-Araştırma Projesi-Proje; Sosyal ve beşerî bilimlerdeki farklı teknik, yol ve yöntemlerle insanlardan veri toplamayı gerektiren ve özel yasal düzenlemeyle araştırma etiği yönünden denetimi belirli bir etik kurula bırakılmamış (Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik ve Hayvan Deneyleti Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik kapsamı dışında kalan) her türlü araştırma ve uygulamayı,

o) Katılımcı; Araştırma/araştırma projesi/projede kendisinden veri toplanacak olan ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca, bizzat kendisinin veya yasal temsilcisinin yazılı oluru alınmak suretiyle araştırmaya iştirak edecek kişiyi ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler

Madde 5 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler şunlardır:

a) İntihal: Başkalarının özgün fikirlerini, metotlarını, verilerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermek,

b) Sahtecilik: Bilimsel araştırmalarda gerçekte var olmayan veya tahrif edilmiş verileri kullanmak,

c) Çarpıtma: Araştırma kayıtları veya elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan cihaz veya materyalleri kullanılmış gibi göstermek, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek,

d) Tekrar yayım: Mükerrer yayınlarını akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,

e) Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırıp farklı çalışmalar halinde veya mükerreren yayımlayarak bu yayınları akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,

f) Haksız yazarlık: Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek veya olan kişileri dâhil etmemek, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini sonraki baskılarda eserden çıkartmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek,

(2) Diğer etik ihlâl türleri şunlardır:

a) Destek alınarak yürütülen araştırmalar sonucu yapılan yayınlarda destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile bunların katkılarını belirtmemek,

b) Henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tez veya çalışmaları, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanmak,

c) İnsanlar üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayınlarda insan haklarına saygı göstermemek,

d) İncelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri eser sahibinin açık izni olmaksızın yayımlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak,

e) Bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak,

f) Dayanaksız, yersiz ve kasıtlı olarak etik ihlâl isnadında bulunmak,

g) Bilimsel bir çalışma kapsamında yapılan anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların açık rızasını almadan ya da araştırma bir kurumda yapılmışsa ayrıca kurumun iznini almadan elde edilen verileri yayımlamak,

h) Araştırma ve deneylerde, çalışmalara başlamadan önce alınması gereken izinleri yetkili birimlerden yazılı olarak almamak.

i) Araştırma ve deneylerde mevzuatın veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ilgili araştırma ve deneylere dair hükümlerine aykırı çalışmalarda bulunmak.

j) Araştırmacılar ve yetkililerce, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirme ve uyarma yükümlüğüne uymamak,

k) Bilimsel çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgileri, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanmamak, bu bilgilerin gizliliğine riayet etmemek ve korunmasını sağlamamak,

D) Akademik atama ve yükseltmelerde bilimsel araştırma ve yayımlara ilişkin yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunmak.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Olarak Değerlendirilemeyecek Haller

Madde 6 - (1) Bir başkasının özgün üslûp ve ifadesinin aynen kullanmamak şartıyla, anonim bilgilerin, bilim alanlarının temel bilgilerinin, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermelerin çalışmalarda kullanılması etik ihlâl olarak değerlendirilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun Oluşumu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları

Kurul'un Oluşumu

Madde 7- (1) Kurul, Senato tarafından önerilenlerin arasından Rektör tarafından atanan, etik konularda hassas, daha önceden haklarında etik ihlâlde bulduklarına dair kesinleşmiş adli veya idari bir karar bulunmayan ve aşağıda belirtilen sosyal ve beşeri bilimler alanlarındaki fakülte ve yüksekokullardan en az birer temsilci olmak kaydıyla (ilgili birimde uygun öğretim elemanı olması durumunda) toplam 9 (dokuz) doktoralı öğretim elemanından oluşur.

- a) Eğitim Fakültesi
- b) Fen-Edebiyat Fakültesi (Sosyal ve Beşeri Bilimler kapsamındaki bölümlerinden olmak kaydıyla)
- c) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- d) Turizm Fakültesi
- e) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
- f) Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu (Sosyal ve Beşeri Bilimler kapsamındaki bölümlerinden olmak kaydıyla)
- g) Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

(2) Kurul Başkanı Rektör tarafından atanır. Başkan, Kurul Üyeleri'nden en az birini Başkan Yardımcısı olarak görevlendirir. Ayrıca Başkan, Kurul Üyeleri'nden bir kişiyi Raportör olarak görevlendirir.

(3) Kurul Üyeleri'nin görev süresi iki yıldır. Süresi biten üye tekrar seçilebilir.

(4) Kurul Üyeleri, görevlerinin icrasında açıkça bilimsel ve etik kurallara aykırı bir tutum sergilemelerinin tespit edilmesi, bir yıl içerisinde düzenlenen Kurul toplantılarına izinsiz ve özürsüz olarak üst üste üç kez katılmamaları veya en az 6 ay süre ile izinli olmaları halinde Kurul üyelikleri kendiliğinden düşer ve aynı tarihte yerine yeni bir üye atanması için Başkan tarafından Rektörlüğe başvuru yapılır.

(5) Kurul sekreteryaya hizmetlerini yerine getirmek üzere gerekli ihtiyaçlar Rektörlük tarafından karşılanır. Kurum içi ve birimlerle yapılacak yazışmalar ve hazırlanacak raporlar etik kurul tarafından yerine getirilir.

Kurul'un Görevleri

Madde 8 - (1) Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun görevleri şunlardır:

a) Araştırmacılar tarafından değerlendirilmek üzere gönderilen çalışmaların (anket çalışmaları, deneyler, mülakatlar, sesli veya görüntülü kayıtlar, alan incelemeleri vb.) etik açıdan öngörülebilecek bir probleme izin vermeyecek şekilde tasarlanıp tasarlanmadığını değerlendirmek veya değerlendirilmesini sağlamak,

b) Etik ilkelere aykırılık iddiası ile yapılan başvuruları, konuyla ilgili mevzuat doğrultusunda incelemek, inceleme kapsamında Rektörlük aracılığıyla gerektiğinde bilirkişi veya uzman görüşü almak, ilgili kişi ve kurumlarla yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve inceleme kapsamında gerekli diğer işlemleri yapmak,

c) İnceleme sonucunda alınan kararları Rektör'e sunmak,

d) Akademik, araştırma ve yayın etiği konularında muhtemel etik dışı eylemleri ortadan kaldırmak için, ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak Adıyaman Üniversitesi'nde etik yaşam kültürünün yaygınlaşması, etik duyarlılığın kazanılması ve etik değerlere, ilkelere ilişkin farkındalığın oluşturulması için eğitim ve benzeri çalışmaların düzenlenmesi amacıyla Rektör'e önerilerde bulunmak.

Kurul'un Toplantı Usul ve Esasları

Madde 9 - (1) Kurul, ayda en az iki kez üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve karar alır. Gerektiğinde Başkan'ın çağrısı üzerine olağanüstü toplanabilir. Başkan'ın katılmadığı toplantılarda Başkan Yardımcısı, toplantılara başkanlık eder.

(2) Üyeler çekimser oy kullanamaz. Oyların eşitliği durumunda Başkan'ın oyu yönünde karar verilir. Kurul Üyeleri, araştırmacı olarak yer aldıkları projeler hakkındaki görüşmelere ve bunlarla ilgili oylamalara katılamaz.

(3) Kurul, çalışmalarını bizzat yürütür. Ancak gerektiğinde alanında uzman bilirkişilerden yazılı ya da sözlü olarak görüş alınabilir. Uzman veya danışmanların Kurul'da oy hakları yoktur.

(4) Kurul'da görüşülen tüm konularda gizlilik esastır. Kurul'a sunulan dosyalardaki bilgi ve belgelerin gizliliği ve güvenliğinin korunmasından Kurul ve Sekreteryası sorumludur.

(5) Kurul'un görüş ve öneri niteliğindeki kararları, ilgili taraflara bildirilmek üzere Rektörlük Makamı'na, Başkan tarafından yazı ile bildirilir.

(6) Kurul, inceleme ve değerlendirme sırasında başka kurum ve kuruluşlarla yapması gereken yazışmaları Rektörlük aracılığı ile yapar.

(7) Kurul'a gönderilmiş tüm belgeler ve dosyalar ile değerlendirme sürecindeki tüm yazışmaların birer örneği Adıyaman Üniversitesi Rektörlüğü'nün ve yetkili yasal mercilerin denetimine açık olarak en az beş yıl süreyle saklanır.

(8) Aşağıdaki kişiler bu düzenleme kapsamında yapılan incelemelerde bilirkişi ve uzman olarak görevlendirilemez:

a) İlgilinin lisansüstü tez danışmanları ve doçentlik jürilerinde görev almış öğretim üyeleri,

b) İlgilinin eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kandaş veya sıhrî hısımları,

c) İlgili ile aralarında husumet bulunan kişiler.

(9) İlgilinin çalıştığı bilim alanında öğretim üyesi bulunmaması halinde, en yakın bilim alanında çalışan doktoralı öğretim elemanları arasından bilirkişi görevlendirilebilir. Ayrıca etik ihlâl iddiasının hukuki anlam ve kapsamına ilişkin olarak bir hukukçu bilirkişi de görevlendirilebilir. Birden fazla bilirkişi atanması halinde her bilirkişi ayrı rapor tanzim eder.

(10) Bilirkişiler dosya kendilerine ulaştığı andan itibaren en geç 15 gün içerisinde konuya ilişkin raporlarını kendilerine gönderilen örneğe uygun olarak hazırlayıp gönderirler. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en çok 15 gün uzatılabilir.

(11) Kurul Üyeleri kendileriyle, kendilerinin daha önce birlikte çalışma yaptıkları kişilerle ve etik ihlâlde bulunduğunu iddia ettikleri kişilerle ilgili etik ihlâl iddialarının görüşüldüğü toplantılara katılamazlar.

Kurul'a Başvuru ve Kurul'un Çalışma Esasları

Madde 10 - (1) Başvurular doğrudan Kurul Başkanlığı'na bağlı Sekreteryaya'ya Kurul tarafından tespit edilmiş başvuru usulüne riayet etmek ve ilgili belgeler eklenmek suretiyle yazılı olarak yapılır. Başkan, incelemek ve sonuçlandırmak üzere, başvuruları müracaat sırasına göre Kurul gündemine alır.

(2) Kurul, gönderilen her başvuru dosyası için ayrı dosya açar ve incelemeleri bir ay içerisinde sonuçlandırır. Kurul tarafından düzeltilmesine ya da eksikliklerinin tamamlanmasına karar verilen araştırma önerileri, araştırmacılar tarafından düzeltilerek tekrar Kurul'a başvurulabilir ve bu başvuru, yapılan ilk toplantıda yeniden değerlendirilir.

(3) Başkan ve yardımcıları, Kurul'a yapılan başvuruları inceler, başvuru konusuna göre her başvuru için ayrı birer Raportör görevlendirir. Raportör, toplantı öncesi hazırladığı inceleme raporunu toplantıdan en geç bir iş günü önce Kurul Üyeleri'ne yazılı veya elektronik olarak iletir.

(4) Etik Kurul'a başvuran araştırmacılar, başvuru formunda verdikleri tüm bilgilerin doğru olduğunu, Etik Kurul onayı olmadan araştırmaya başlamayacaklarını ve araştırma sürecinde bu bilgilere sadık kalacaklarını kabul etmiş sayılırlar.

(5) Kurul'a gönderilen ve etik ihlâl iddiası içeren şikâyet ve ihbar dilekçelerinde, kişilerin doçentlik başvuru sürecinin devam ettiğinin de belirtilmesi halinde, hakkında etik ihlâl iddiası bulunan kişinin devam eden bir doçentlik başvurusunun bulunup bulunmadığı hususu ilgili yükseköğretim kurumu tarafından derhal Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'na sorulur. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından devam eden doçentlik başvurusunun bulunduğu bildirilmesi halinde iddialar ile ilgili tüm bilgi ve belgeler Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı'na gönderilir.

(6) Etik ihlâl iddiası sebebiyle hakkında inceleme başlatılan kişilerden iddialara ilişkin olarak gerekli bilgi ve belgelerle birlikte yazılı savunmaları istenir. İlgili kişiler, savunma talep yazısının kendilerine ulaştığı tarihten itibaren on beş gün içerisinde savunmalarını vermedikleri takdirde, bu durumun savunma istem yazısında belirtilmesi koşuluyla Kurul, diğer bilgi ve

kanıtlara dayalı olarak karar verebilir. Hakkında inceleme başlatılan kişiler, yazılı savunmalarını sunmak üzere iddiaları içeren evrakların bir örneğinin kendilerine verilmesini talep edebilirler. İddiaları içeren evrakların teslimine ilişkin tutanakta, teslim tarihinden itibaren on beş gün içerisinde savunmayı vermedikleri takdirde diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak karar verileceğinin açıkça belirtilmesi şarttır. Gerekli görülen hallerde savunma sözlü olarak da alınabilir.

(7) Alınacak kararlar, Kurul toplantısında tartışmaya açıldıktan sonra oylanır ve Kurul Üyeleri tarafından imzalanır. Karara muhalif kalan üye, karşı oy gerekçesini yazmak zorundadır.

(8) Kurul tarafından alınan nihai kararlar inceleme raporu niteliğinde olup, bu kararlar onaylanmak ya da başka bir karar alınmak üzere Rektör'e sunulur.

(9) Kurul Üyeleri, uzman ve bilirkişiler yaptıkları incelemeyle ilgili edindikleri bilgi ve belgeleri açıklayamazlar.

(10) Kurul'un inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla her türlü yazışmalar Rektörlük aracılığıyla yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

İnceleme Sonucunda Yapılacak İşlemler

Madde 11 – (1) Değerlendirme sonucu verilen araştırma etiği onay belgesi Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Sekreteryası tarafından ilgili kişiye veya birime iletilir.

(2) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemlerde bulunduğu tespit edilen kişiler hakkında ilgili mevzuat uyarınca gerekli soruşturma ve disiplin işlemleri Adıyaman Üniversitesi tarafından yapılır.

(3) Etiğe aykırı eyleme konu olan eserle daha önce akademik unvan elde edilmiş ise kişi hakkında yapılan işlemler sonucunda alınan etik ihlâl kararı sebebiyle bu unvanın geri alınıp alınmayacağı hususu da Kurul tarafından değerlendirilir.

(4) Etiğe aykırı eylemlerin geręekleřmesi halinde asıl müellif, zarar gören veya hak kaybına uğrayan kişi ve kuruluşların rıza göstermesi ilgililerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

(5) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı bir eylemin tespit edilmesi halinde Adıyaman Üniversitesi tarafından ilgili yayının ortak yazarlarının görev yaptıkları kamu kurumuna da bilgi verilir.

(6) Etik ihlâl kararları en geç bir ay içerisinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na bildirilir.

Gizlilik

Madde 12 - (1) Kurul'un kararları, genel düzenlemeler dışında gizlidir, Kurul'un tespitleri hakkında bu yönergede belirtilen kişi ve kuruluşlar ile başvuru sahibinden başkasına bilgi verilemez.

Yeniden İnceleme

Madde 13 – (1) Kurul'da daha önce incelenen ve esası hakkında bir karar verilen eserlere ilişkin aynı iddialarla yapılan başvurularda yeniden bir inceleme yapılamaz. Bu halde eserlerin ve eserlere ilişkin iddiaların tamamen aynı olduğunun Kurul tarafından tespit edilmesi şarttır.

Etik İhlâllere İlişkin Kayıtlar

Madde 14 - (1) Bu düzenleme kapsamında yapılan inceleme sonucunda alınacak kararlar Sekreteryaya tarafından gizlilik ilkesine riayet edilmek suretiyle uygun bir şekilde dosyalanıp saklanır.

(2) Doçentlik sınavına başvuruda bulunan adaylar dışında kalan kişiler hakkındaki bilimsel araştırma ve yayın etiğine ilişkin şikâyet ve ihbar başvuruları, iddiada bulunulan kişinin eylemi geręekleřtirdięi sırada bağlı bulunduğu yükseköğretim kurumunca değerlendirilerek karara bağlanır.

Yürürlük

Madde 15 - (1) Bu yönerge, Senato tarafından kabul edildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 15 - (1) Bu yönerge hükümleri Rektör tarafından yürütülür.